

М. С. Дєордєв
студ. III курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: ст. викл. М. С. Федорко

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СЕКУНДАРНИХ ПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Категорія «секундарні права» була введена у науковий обіг ще на початку минулого століття, але до цього часу питання щодо сутності зазначених прав та особливостей їх «існування» в рамках правовідносин є предметом наукової дискусії, що, своєю чергою, є одним із важливих чинників, які зумовлюють актуальність питань, що виступають предметом даного дослідження.

Неоднозначність даної категорії пов'язана з тим, що секундарні права в юридичній літературі кваліфікуються як особливий різновид суб'єктивних прав, змістом яких є можливість встановити (перетворити) конкретні правовідносини шляхом вчинення одностороннього правочину [1, с. 211].

Думки науковців щодо секундарних прав можна розподілити на дві принципово різні позиції.

Перша позиція, прихильниками якої є Р. О. Халфіна, О. А. Поротикова, А. С. Слюсарев, полягає у повному запереченні існування секундарних прав, оскільки «права, які іменуються секундарними, вже входять до складу правовідносин та не потребують виокремлення» [2, с. 234].

У рамках другої позиції, яка допускає існування зазначених прав, можна виокремити кілька поглядів щодо правової природи секундарних прав, а саме: це особливий різновид суб'єктивних прав; це прояв правоздатності; це самостійна група прав, які є «перехідною» ланкою між правоздатністю та суб'єктивним правом.

До речі, до секундарних прав вчені відносять: право припинити зобов'язання зарахуванням зустрічних вимог, право вибору предмету виконання в альтернативному зобов'язанні, переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності та ін.

Група вчених, які визнають правову природу секундарних прав як суб'єктивних цивільних прав (М. М. Агарков, А. Б. Бабаєв, К. І. Скловский) аргументують власну позицію тим, що «секундарне право – це можливість, що входять до складу суб'єктивного права та мають вплив на динаміку правовідносин, які самі по собі не забезпечені судовим захистом» [3, с. 110].

В. А. Белов вважає, що секундарні права, з одного боку, дійсно є суб'єктивними цивільними правами й їм властиві родові ознаки цих прав, а з іншого – таким правам також притаманні видові ознаки, які полягають у тому, що їм протиставляється не обов'язок, а «зв'язаність» іншого суб'єкта» [4, с. 776].

На нашу думку, секундарне право має своїм об'єктом саме суб'єктивне право, а не блага, що виступають об'єктом фактичних відносин. Також, на відміну від суб'єктивного права, секундарне відрізняється тим, що йому не корелює цивільний обов'язок. Це можна простежити на прикладі оферти. Так, особа, якій була адресована оферта, ще не набуває відповідних прав і обов'язків або відповідного суб'єктивного права, але особа може набути їх, якщо здійснить акцепт оферти.

Варто зазначити, що М. М. Агарков пізніше змінив свій погляд щодо природи секундарних прав та відніс їх до складової частини так званої динамічної правоздатності – можливості мати певні конкретні права і обов'язки, залежно від взаємовідносин особи з іншими особами [5, с. 284–285].

Крім того, в юридичній літературі секундарне право розуміється як щось середнє між правоздатністю та суб'єктивним правом, а саме як «проміжні» правовідносини [6, с. 61]. А П. О. Гринько зазначає, що «секундарне право – це різновид суб'єктивної правової можливості втручання в чужу правову сферу з метою досягнення правового результату шляхом одностороннього волевиявлення» [7, с. 138].

Ми погоджуємося з тим, що секундарні права є певною перехідною ланкою між правоздатністю та цивільним суб'єктивним правом. Тобто сутність та значення секундарного права полягає в тому, що воно є передумовою, можливістю здійснення односторонніх дій з виникнення, змінення або припинення суб'єктивного права іншої особи (боржника) в конкретних, наявних правовідносинах. Тут зв'язок між сторонами зумовлений не обов'язком конкретної сторони перед іншою, а станом зв'язаності – зазнавати змін у власній правовій сфері внаслідок односторонніх дій іншої особи (кредитора).

Підсумовуючи, зазначимо, що визначення сутності та значення секундарних прав у цивільному праві надає можливість скласти більш чітке уявлення про правові засоби, за допомогою яких здійснюється цивільно-правове регулювання суспільних відносин, і, як наслідок, у процесі правотворчості дозволяє враховувати більш широкий спектр чинників, що впливають на ефективність дії норм цивільного права.

Список використаної літератури

1. Зеккель Э. Секундарные права в гражданском праве. *Вестник гражданского права*. 2007. № 2. С. 205–252.
2. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении. Москва : Юрид. лит. 1974. 340 с.
3. Гражданское право: актуальные проблемы теории и практики / Под ред. В. А. Белова. Москва : Юрайт. 2009. 993 с.
4. Скловский К. Правомочие и полномочие в механизме возникновения гражданских прав. *Хозяйство и право*. 2004. № 11. 99–112 с.
5. Агарков М. М. Обязательство по советскому гражданскому праву. Избранные труды по гражданскому праву. В 2-х т. Т. I. Москва : АО «Центр ЮрИнфоР». 2002. 490 с.

6. Вакулина Г. А. О секундарных правах в науке гражданского права России. *Фундаментальные исследования*. 2008. № 11. 60–61 с.
7. Гринько П. О. Поняття секундарних прав. *Університетські наукові записки*. 2011. № 2. Вип. 38. С. 130–140.